

Nr 677

Av herr Sjönell m. fl., angående kapitalförsörjningen för familjeföretag.

(Lika lydande med motion nr 545 i Första kammaren)

Under de senaste åren har ett stort antal familjeföretag överlåtits till investmentföretag. Av uppgifter som nyligen publicerats i pressen framgår att enbart under en dryg ettårsperiod har ett 30-tal företag köpts upp av sådana bolag. I regel har det rört sig om företag med några hundra anställda, men både större och mindre företag finns representerade. Bland de uppköpta företagen synes verkstadsföretagen dominera men de flesta branscher är representerade. Ett gemensamt kännetecken för flertalet av företagen är att de befinner sig i en utvecklingsfas som karakteriseras av stark expansion.

De köpande bolagen har i regel utgjorts av nybildade investmentbolag med anknytning till någon av de stora affärsbankerna. Antalet sådana bolag har också ökat mycket starkt under senare år. Under 1960-talet har sålunda nya bolagsbildningar skett i anknytning till samtliga större och medelstora affärsbanker utom den statliga Sveriges kreditbank. I enlighet med banklagstiftningens föreskrifter ägs inga aktier direkt av banken, men vid bolagsbildningen har i regel teckningen av aktier med full rösträtt förbehållits ett mycket begränsat antal personer, som samtidigt är storintressenter i banken. Även om bolaget introduceras på börsen eller om nya aktieägare tillkommer genom att betalningen för bolag som köps upp helt eller delvis sker i form av nyemitterade aktier i det egna bolaget, kan således beslutanderätten begränsas till de intressenter som också har ett avgörande inflytande i banken.

I motsats till de äldre bankanknutna investmentbolagen, som i regel förvärvat sina större aktieposter genom att överta poster som banken i sin tur tidigare övertagit som säkerhet för nödlidande fordringar, synes de nybildade företagen bedriva en aktiv uppköpspolitik direkt inriktad på de mest livskraftiga företagen. Den stora branschblandningen bland företag som förvärvats av de olika investmentföretagen tyder på att förvärven sällan är motiverade av möjligheten att genomföra branschrationaliserande åtgärder. De samhällsekonomiska vinsterna av den utveckling som pågår och som kan väntas fortsätta i ökad takt, om inga åtgärder vidtages i syfte att för-

bättra familjeföretagens existens- och utvecklingsbetingelser, synes därför vara små. Den huvudsakliga effekten måste bli en icke önskvärd koncentration av inflytande och beslutanderätt inom näringslivet.

Till investmentbolagens framgångrika inköspolitik under senare år har inte minst bidragit den stora trängseln på kapitalmarknaden samt de speciella problem som är förenade med finansieringen av ett rent familjeföretag eller ett fåmansbolag. De begränsade möjligheterna att skaffa kapital innebär särskilt stora påfrestningar på företaget vid stark expansion och vid ägarskiften. Stor betydelse har därvid bl. a. skattelagstiftningens utformning. Kapitalanskaffningen i ett familjeföretag måste i allt väsentligt ske genom självfinansiering och krediter, främst bankkrediter. Andra finansieringsformer, som t. ex. nyemission av aktier och obligationslån, vilka står vissa andra former av företag till buds, kan endast i mycket liten utsträckning tillgripas av ett företag med ett begränsat antal delägare. Möjligheten att öka det egna kapitalet genom nyemission av aktier är f. ö. helt utesluten för flertalet familjeföretag helt enkelt därför att de drivs i den enskilda firmans form.

I den mån självfinansieringen inte är tillräddlig för att genomföra en planerad expansion är alltså familjeföretagen helt hänvisade till att söka skaffa krediter. Om kapitalknapphet råder kan konkurrensen om låntagarna mellan olika kreditinstitut väntas vara svag. Möjligheterna att erhålla nya lån blir då beroende av bankens principer vid fördelningen av de tillgängliga krediterna. Familjeföretagens möjligheter att få nya lån begränsas härvid av de höga krav bankerna måste ställa på realsäkerheter. Även om företaget synes stå inför en gynnsam utveckling, begränsas företagarens lånemöjligheter av de realsäkerheter han kan ställa.

Ett särskilt problem för familjeföretagen utgör de påfrestningar på företaget som överlåtelsen genom arv innebär. I många fall torde därvid den enda lösning som står till buds vara en avyttring av företaget till någon mycket kapitalstark grupp.

Det är enligt vår mening angeläget att åtgärder vidtages för att underlätta familjeföretagens kapitalanskaffning. Härvid måste möjligheterna för dessa företag att öka det egna kapitalet oberoende av den form i vilken de drivs ägnas särskild uppmärksamhet. En utredning bör därför komma till stånd i syfte att framlägga förslag till åtgärder som kan underlätta kapitalanskaffningen i familjeföretagen, varvid bl. a. skattepolitiska reformer bör kunna komma i fråga.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag i syfte att underlätta kapitalanskaffningen i familjeföretag och att därvid särskilt uppmärksammas dels problem som är förenade med finansie-

ringen av snabbt växande företag och deras möjligheter att öka det egna kapitalet, dels frågor som hänger samman med kapitalförsörjningen när företaget genom arv övergår till nya ägare.

Stockholm den 26 januari 1966

Bengt Sjönell

David Gomér

Sven Vigelsbo

Nr 678

Av herr Sjönell m. fl., om främjande av de mindre företagens exportmöjligheter.

(Lika lydande med motion nr 546 i Första kammaren)

Stockholm den 26 januari 1966

Bengt Sjönell

Torsten Gustafsson

Anders Jonsson

i Stenkyrka

Anders Dahlgren

Sven G. Andersson

Nr 679

Av herrar Wedén och Hyltander, om ändrade grunder för bankernas kreditbedömning.

(Lika lydande med motion nr 555 i Första kammaren)

Stockholm den 26 januari 1966

Sven Wedén

Gunnar Hyltander